

СЕКЦІЯ 12
SECTION 12

НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО ДЕРЖАВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
NATIONAL LAW OF THE STATES IN THE
CONTEXT OF GLOBALIZATION

УДК 342.9(477)

Єфремова О. П.

к. ю. н., доцент кафедри права,
філософії та політології,
Національний університет «Чернігівський
колегіум» ім. Т. Г. Шевченка,

Грищенко О. П.

викладач кафедри права,
філософії та політології,
Національний університет «Чернігівський
колегіум» ім. Т. Г. Шевченка

**РОЗВИТОК СЛУЖБИ ПРОБАЦІЇ В АНГЛІЇ ТА УЕЛЬСІ
(СЕРЕДИНА – КІНЕЦЬ ХХ СТ.)**

Дослідження соціальної роботи зі злочинцями розпочали англійці та америкаці [5, с. 14].

На думку вітчизняного правознавця Ягунова Д. В. інститут пробації за час свого існування зазнав істотних змін. Досліджуючи його працю «Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура» (2006), можна виокремити основні етапи розвитку служби пробації на її батьківщині – в Англії та Уельсі.

У 1948 році в Англії було прийнято Закон «Про кримінальну юстицію». Він анулював усі попередні законодавчі акти щодо пробації і по-новому почав створювати механізми функціонування служби, включаючи організаційну структуру, процедури, фінансування. 1961 – Доповідь Стритфілда. Рекомендація щодо ширшого використання доповідей про соціальне обстеження правопорушників у всіх судах. 1962 – Доповідь Морісона. Збільшення наукових досліджень з питань діяльності служби пробації. 1966 – початок роботи у в'язницях. Офіцери служби пробації почали надавати соціальні послуги ув'язненим. 1968 – запроваджено умовно-дострокове звільнення. Офіцери пробації наглядали за умовно-достроково звільненими засудженими та брали участь у процесі відбору засуджених для звільнення. 1973 – запроваджено громадські роботи. Новий вид покарання. Варто нагадати, що спочатку пробація не розглядалася як покарання. Але наприкінці 1970-х її почали позиціонувати як повноцінне покарання, яке можна в певних випадках застосовувати як альтернативу позбавлення волі з метою покращити «ринкову вартість» системи покарань і зменшити кількість ув'язнених. Науковці-правники зазначають, що мав місце перехід від: 1) пробації як «лікування» або «методу поводження з людьми та впливу на них» до 2) пробації як виду покарання й інструменту зменшення кількості позбавлених волі осіб.

В цей період західна пеналогія перейшла від мегаоптимізму до надпесимізму щодо можливостей виправлення злочинців. Наведемо один із висновків Мартінсона Р. з цього приводу: «Якщо ми не можемо нічого вдіяти зі злочинцем, то ми повинні роботи це якомога дешевше». Поряд із суто ідеологічними моментами на філософію ресоціалізації навалилася хвиля фінансових обмежень. У 1980-х роках зросли вимоги до фінансової звітності, посилилися фінансові обмеження в сфері охорони здоров'я, освіти та соціальних служб [3, с. 591].

1984 – перший звіт про національні цілі та пріоритети. Перша спроба створити зв'язну структуру з 50 окремих та автономних пробаційних округів. Унаслідок таких процесів у площині пробаційної діяльності було встановлено культ формальних показників. Це

посилило пунітивну складову згаданої діяльності та, відповідно, послабило складову соціальну. У Британії домінування нової постреабілітаційної, системоорієнтованої концепції пробації було закріплено в опублікованому 1984 року Міністерством внутрішніх справ «Переліку національних цілей і пріоритетів для служб пробації Англії та Уельсу». Зростання кількості центральних контрольних механізмів у діяльності служби пробації. 1988 – Доповідь Паттена: Зелена доповідь «Покарання, ув'язнення та громада». «Чи може служба пробації змістити центр ваги в системі кримінального судочинства?». 1991 – Закон «Про кримінальну юстицію». Посилення карального спрямування в діяльності органів кримінальної юстиції. 1992 – запровадження Національних стандартів служби пробації. Перше чітке викладення очікуваної практики як щодо цілей, так і процедур нагляду на загальнонаціональному рівні. 1995 – Заява Секретаря внутрішніх справ Майкла Говарда. Заява про необхідність скасування вимоги до офіцерів пробації мати диплом соціального працівника [2, с. 18].

У 1990-х роках пробація у Британії зазнала відчутних змін. Вони полягали в заміні професійної автономії офіцерів пробації та намаганні змінити орієнтири діяльності служби пробації: від реабілітації злочинця до контролю над ним. Національні стандарти здійснення нагляду за злочинцем в суспільстві (1992, 1995) сприяли централізації діяльності служби пробації та депрофесіоналізації офіцерів пробації. Це посилювало увагу до злочину, а не до особи.

Атаку на реабілітаційний ідеал і «соціальне відлуння» традиційної формули пробації (advise, assist and befriend) було продовжено з допомогою опублікованої британським Home Office 1995 року Зеленої Книги «Посилюючи покарання у громаді», де пробацію подано як «занадто м'яку альтернативу». У тому ж таки році згаданий вище секретар внутрішніх справ М. Говард у своїй промові на Національній конференції пробації особливо наголосив на неприпустимості знаку рівності між «покаранням у громаді» та «соціальною роботою з правопорушниками» (The Guardian, March 15, 1995) [4, с. 279]. Через рік було скасовано університетський диплом за спеціальністю «Соціальна робота» як обов'язкову вимогу до кандидатів на посади офіцерів пробації.

Епоха «професійно-терапевтичної етики» пробації закінчилася. Розпочалася епоха «пунітивного (від англ. punitive – каральний) менеджериалізму» [4, с. 280]. «Вплив на людей» було замінено «впливом на системи». Модель офіцера пробації з «терапевтичного агента» трансформувалася в модель «брокера людських ресурсів» [4, с. 258]. В Англії та Уельсі служба пробації посіла одне з центральних місць у системі органів кримінальної юстиції. Британська пробація зробила великий внесок до нової пенологічної (каральної) теорії та практики [1, с. 23].

Пробація пододала великий шлях та вплинула й на кримінальне право, й на методи роботи зі злочинцями як в Англії й Уельсі, так й в багатьох країнах світу. Під впливом фінансових обмежень пробацію почали розглядати як «заощадження грошей платників податків». Пробацію (середини-кінця ХХ ст.) починають застосовувати як механізм для коригування каральної політики держави. Замість надзвичайно витратного ув'язнення віддається перевага дешевшому засобу – пробації. Здебільшого це зумовлювалося переповненням пенітенціарних установ Англії та Уельса цього періоду.

Список літератури

1. Вітфілд Д. Вступ до служби пробації: монографія. Київ : Аттіка, 2004.
2. Ягунов Д. В. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура: конспект лекцій. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2006. 74 с.
3. Griffiths C., Verdun-Jones S. Canadian Criminal Justice. Toronto – Vancouver, 1989.
4. Huges G. «The Competing Logic of Community Sanctions: Welfare, Rehabilitation and Restorative Justice», in: E. McLaughlin and J. Muncie (eds.), Controlling Crime. SAGE Publications, 2002. P. 258-299.
5. Raynor P., Vanstone M. Understanding Community Penalties: Probation, Policy and Social Change.